

IOSUD - UNIVERSITATEA „DUNĂREA DE JOS” DIN GALAȚI

Școala Doctorală de Științe Socio-Umane

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

ROMANUL POLITIST ÎN LITERATURA ROMÂNĂ

Conducător de doctorat,

Prof. Univ. Dr. Eugenia-Simona ANTOFI

Doctorand,

Elena-Laura PARAPIRU

Seria U2: Filologie - Română, Nr. 45

Galați

2025

IOSUD - UNIVERSITATEA „DUNĂREA DE JOS” DIN GALAȚI

Școala Doctorală de Științe Socio-Umane

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

ROMANUL POLITIST ÎN LITERATURA ROMÂNĂ

Doctorand,

Elena-Laura PARAPIRU

Președinte

Prof. univ. dr. habil. TULUȘ Arthur-Viorel

Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Conducător de doctorat

Prof. univ. dr. ANTOFI Eugenia-Simona

Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Referent oficial

Prof. univ. dr. habil CÂMPAN Diana-Manuela

Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia

Referent oficial

Prof. univ. dr. PETROȘEL Daniela

Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava

Referent oficial

Conf. univ. dr. POPA BLĂNARIU Nicoleta

Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău

Seria U2: Filologie – Română, Nr. 45

GALAȚI

2025

Seriile tezelor de doctorat susținute public în UDJG începând cu 1 octombrie 2013 sunt:

Domeniul fundamental ȘTIINȚE INGINEREȘTI

Seria I 1: **Biotehnologii**
Seria I 2: **Calculatoare și tehnologia informației**
Seria I 3: **Inginerie electrică**
Seria I 4: **Inginerie industrială**
Seria I 5: **Ingineria materialelor**
Seria I 6: **Inginerie mecanică**
Seria I 7: **Ingineria produselor alimentare**
Seria I 8: **Ingineria sistemelor**
Seria I 9: **Inginerie și management în agricultură și dezvoltare rurală**

Domeniul fundamental ȘTIINȚE SOCIALE

Seria E 1: **Economie**
Seria E 2: **Management**
Seria E 3: **Marketing**
Seria SSEF: **Știința sportului și educației fizice**
Seria SJ: **Drept**

Domeniul fundamental ȘTIINȚE UMANISTE

Seria U 1: **Filologie- Engleză**
Seria U 2: **Filologie- Română**
Seria U 3: **Istorie**
Seria U 4: **Filologie - Franceză**

Domeniul fundamental MATEMATICĂ ȘI ȘTIINȚE ALE NATURII

Seria C: **Chimie**

Domeniul fundamental ȘTIINȚE BIOMEDICALE

Seria M: **Medicină**
Seria F: **Farmacie**

CUPRINS

ARGUMENT / 7

CAPITOLUL 1

CONSIDERAȚII TEORETICO-METODOLOGICE / 15

Paraliteratura. Romanul polițist ca gen paraliterar. Contextualizări necesare / 15

- 1.1. Preliminarii: romanul între literatura instituționalizată și formele sale paraliterare / 15
- 1.2. *Paraliteratura* – dinamica unui concept fluid / 16
- 1.3. Scurt istoric al dinamicii unui dublet conceptual: literatură vs paraliteratură / 21
- 1.4. Forme și structuri (nu doar) paraliterare. Interferențe, suprapuneri și contaminări / 24
- 1.5. Tipuri de discurs paraliterar. Relevanța *policierului* / 30
- 1.6. Romanul popular – un gen paraliterar permisiv și tolerant. Zorii romanului polițist / 34
- 1.7. Romanul polițist - interferențe tematice și procedurale cu alte tipuri de discurs paraliterar. Similitudini și disocieri posibile / 41
- 1.8. Redimensionarea policierului în contemporaneitate / 47
- 1.9. Spre o poetică a romanului polițist. De la o subspecie a romanului popular la un tip de discurs autonom / 51

CAPITOLUL 2

RECEPTAREA ROMANULUI POLIȚIST ÎN DISCURSUL CRITIC ROMÂNESC / 59

- 2.1. Preliminarii istorico – (para)literare / 59
- 2.2. Receptarea romanului polițist în dicționarele și istoriile literaturii române / 63
- 2.3. Receptarea critică a romanului polițist – studii critice în volume / 67
- 2.4. Receptarea romanului polițist românesc în articole și interviuri / 70

CAPITOLUL 3

ROMANUL POLIȚIST ÎN DIACRONIE – MAESTRI AI GENULUI, MODELE DE SCRITURĂ, DETECTIVI CELEBRI / 75

- 3.1. Avatarurile unui gen paraliterar. De la relația cu cititorul la algoritmul narativ-dinamic al policierului / 75
- 3.2. *Antecedentele* romanului polițist / 96

3.2.1. Legendarul Vidocq	/ 96
3.2.2. Un detectiv ad-hoc - abatele Faria	/ 98
3.3. Detectivi celebri și policier-uri reprezentative pentru istoria genului	/ 99
3.3.1. Auguste Dupin – un Argus gânditor	/ 99
3.3.1.1. <i>Crimele din Rue Morgue</i>	/ 100
3.3.1.2. <i>Misterul Mariei Rogêt</i>	/ 102
3.3.1.3. <i>Scrisoarea furată</i>	/ 102
3.3.2. Moș Tabaret și inspectorul Lecoq	/ 104
3.3. Un detectiv de peste ocean - Nick Carter	/ 106
3.3.4. Sherlock Holmes - un personaj fără frontiere	/ 108
3.3.4.1. <i>Câinele din Baskerville</i>	/ 110
3.3.5. Enigmaticul Arsène Lupin	/ 113
3.3.6. Rouletabille – jurnalistul-detectiv	/ 114
3.3.6.1. <i>Misterul Camerei Galbene</i>	/ 115
3.3.7. Abatele Brown – detectivul lui Dumnezeu	/ 117
3.3.8. Pensionarul genial - Hercule Poirot	/ 118
3.3.8.1. <i>Cortina</i>	/ 119
3.3.9. Miss Jane Marple	/ 121
3.3.9.1. <i>Misterul din Caraibe</i>	/ 123
3.3.10. Un detectiv cumsecade - comisarul Maigret	/ 124
3.3.10.1. <i>Maigret și hoțul leneș</i>	/ 126
3.4. Detectivii romanului polițist hard-boiled	/ 128
3.4.1. <i>Cheia de sticlă</i>	/ 129
3.4.2. <i>Somnul de veci</i>	/ 131

CAPITOLUL 4

ROMANUL POLIȚIST ROMÂNESC / 136

4.1. În căutarea identității	/ 137
4.2. Un (prim) reper hibrid, premergător policierului: <i>Mistere din București</i> , de Ioan M. Bujoreanu	/ 142
4.3. Personaje și romane reprezentative ale policier-ului românesc	/ 145
4.3.1. <i>La miezul nopții va cădea o stea</i> , de Theodor Constantin	/ 146
4.3.2. <i>Moartea vine pe bandă de magnetofon</i> , de Haralamb Zincă	/ 148
4.3.3. <i>Un biet bunic și o biată cinste</i> , de Petre Sălcudeanu	/ 150
4.3.4. <i>Căpitanul Apostolescu anchetează</i> , de Horia Tecuceanu	/ 152
4.3.5. <i>Cercul magic</i> , de Nicolae Mărgeanu	/ 155
4.3.6. <i>Nopți albe pentru Minerva</i> , de Rodica Ojog-Brașoveanu	/ 157
4.3.7. <i>Bună seara, Melania!</i> , de Rodica Ojog-Brașoveanu	/ 160
4.3.8. <i>Atac în bibliotecă</i> , de George Arion	/ 166

CAPITOLUL 5

UN AUTOR ATIPIC DE ROMANE POLIȚISTE – TEODOR PARAPIRU / 171

5.1. Romanul <i>Medalionul</i> și prima apariție publică a lui Marsias Delușor, detectivul orb	/ 175
5.2. <i>Suspiciune</i>	/ 182
5.3. <i>Mistificare</i>	/ 184

ANEXĂ: INTERVIU CU TEODOR PARAPIRU, CREATORUL „DETECTIVULUI ORB” MARSIAS DELUȘOR / 188

CONCLUZII / 201

Bibliografie / 204

Listă de lucrări prezentate și publicate / 215

REZUMAT

Cuvinte-cheie: *paraliteratura, roman polițist, poetică, receptare critică, personaj-detectiv*

Cercetarea privind romanul polițist în literatura română este expresia interesului nostru pentru un tip de discurs deosebit de longeviv, dinamic și capabil de a se reconfigura continuu, capabil să ofere, cititorului interesat, chiar capodopere ale genului, să își constituie propria istorie (para)literară și propriul istoric de receptare critică avizată. Parte a paraliteraturii, romanul polițist își asociază, tocmai datorită statutului său intermediar, în raport cu accepțiile dubletului literatură – paraliteratură, o serie de avantaje precum: permeabilitatea față formele literaturii instituționalizate, un mare succes de public – ba chiar constituirea unui public propriu, pasionat și inteligent – capacitatea de regenerare constantă, favorizată de (aparenta) lipsă de pretenții estetice în ceea ce îl privește și disponibilitatea ca, în funcție de forța de creație a scriitorilor și de performanțele scripturale la care poate ajunge, să intre în teritoriul literaturii *mari*.

În pofida reticenței cu care literatura instituționalizată, de prim-plan, și o mare parte a criticii literare, au privit ascensiunea policierului, motiv pentru care statutul acestuia a rămas incert mult timp, chiar și atunci când nume de mare rezonanță în spațiul literar mondial (Edgar Allen Poe, Emile Gaboriau, Arthur Conan Doyle, Gilbert K. Chesterton, Michel Leblanc, Gaston Leroux, Agatha Christie) au demonstrat cu asupra de măsură existența unor resurse creative redutabile, romanul polițist a perseverat și s-a dezvoltat.

În România, acest proces s-a desfășurat cu încetinitorul din cauza producției precare sau ne semnificative de carte în genere, și în ceea ce privește romanul polițist în special, (în secolul al XIX-lea, după cum se știe, practica scriiturii literare din spațiul românesc de cultură era copleșită de traduceri și de adaptări după modele – mai mult sau mai puțin discutabile europene). Treptat, însă, pe măsură ce studiile literare au devenit mult mai permissive și mai conectate la realitatea și la practicile scripturale active, policierul – ajutat și de setea firească de lectură a cititorilor de toate categoriile, inclusiv a celor culti, și de posibilitatea de evadare într-un spațiu al libertății

compensative în raport cu realitatea, s-a dezvoltat tot mai mult în perioada dictaturii antedecembriste din România. Au apărut, astfel, o serie de studii sistematice, conținând elemente de analiză aplicată și referințe critice argumentate care au sprijinit, suplimentar, impunerea romanului polițist în spațiul public și în conștiința publicului avizat. Dintre acestea, enumerăm: Horia Matei cu *Literatura și fascinația aventurii*, Paul Ștefănescu cu *Afaceri criminale celebre*, Victor Udrinschi cu *Vedetele romanului polițist*, Daniela Zeca - *Melonul domnului comisar*, Mircea Mihăieș - *Metafizica detectivului Marlowe*, Mihai Iovănel - *Roman polițist*.

Miza demersului nostru rezidă, așadar, în readucerea polițierului în atenția publicului specializat, în identificarea și reconfigurarea, într-o sinteză critică utilă celor interesați, a studiilor de specialitate axate pe problematica și structurile narative ale acestui gen românesc, precum și în analiza aplicată a unor texte reprezentative ale genului.

O componentă importantă a demersului nostru a fost realizarea unei sinteze operative asupra principalelor modele ale romanului polițist universal, unele dintre ele adevărate capodopere ale genului, dublate de semnalarea și abordarea analitică a acelor elemente de poetică a romanului polițist prin care fie autorii își explică demersul, așa cum face, vom vedea, Agatha Christie, fie scriitura însăși se vrea – și este – reprezentativă prin felul în care iese din canoanele genului sau le reconfigurează creativ. În egală măsură, am propus o perspectivă similară asupra romanului polițist românesc, ale cărui forme de manifestare s-au văzut obligate a se reconfigura în raport cu o serie de factori socio-culturali și politici aparte, dar care, tocmai de aceea, au dobândit o originalitate anume, distinctă, evidentă la mai toate nivelurile scriiturii. Galeria romanelor polițiste românești – și mai ales analiza aplicată asupra acestora -, credem că au reprezentat un bun punct de plecare pentru constituirea unei grile de analiză specializată a acestui tip de discurs românesc, adecvată strategiilor proprii de construcție narativă și ficțională. În această ordine de idei, un segment deosebit de important al cercetării noastre, ca probă a resurselor imaginative și a puterii de auto-regenerare a polițierului românesc, în pofida – sau poate tocmai datorită dialogului constant cu modelele europene și americane ale genului – rezidă în evidențierea complexității narative, a instrumentarului de ficționalizare și de construcție a protagonistului-detectiv. Mai mult decât atât, am avut în vedere un autor distinct al polițierului românesc (Teodor Parapiru), creator al unui detectiv cu totul atipic, al unor romane polițiste pe măsură și, astfel, am furnizat argumente puternice în favoarea revizuirii atitudinii critice față de acest tip de discurs paraliterar, dar capabil

să dinamizeze – și poate tocmai *marginalitatea* îi dă o astfel de libertate creatoare -, fără inhibiții și fără obsesia primatului capodoperelor, într-o literatură, spațiul literar al oricărei epoci.

Cercetarea noastră s-a organizat pe patru capitole distincte – fiecare dintre acestea fiind o etapă necesară într-o demonstrație coerentă și adaptabilă specificității policierului și textelor din corpusul de analizat. Capitolul 1, *Considerații teoretico-metodologice*, propune o abordare cu miză teoretico – metodologică a paraliteraturii - termen în cuprinderea căruia se regăsesc mai multe tipuri de scrieri – *romanul popular, romanul de mistere, romanul de aventuri, romanul de capă și spadă, romanul științifico-fantastic, romanul polițist, romanul de tip fantasy, romanul roz, romanul horror* etc. Cuvântul *paraliteratură* intră în circuitul critic de specialitate grație *Colocviului internațional de la Cerisy-la-Salle*, ca formulă acceptabilă, tolerată, acoperind o serie de scrieri cu valoare îndoielnică pentru pretențiile adepților literaturii canonice. Prezentarea lui Jean Tortel, intitulată *Convorbiri despre literatură* s-a vrut a fi o propunere de reaşezare a arhitecturii literare care să înlăture atitudinea discriminatorie de până atunci față de formele epice noi. *Paraliteratura* refuză locul de nișă atribuit de *LITERATURĂ* și își revendică o anume recunoaștere valorică.

Subcapitolele reunite sub titulatura *Considerații teoretico-metodologice*, respectiv: *Preliminarii: romanul între literatura instituționalizată și formele sale paraliterare, Paraliteratura – dinamica unui concept fluid, Scurt istoric al dinamicii unui dublet conceptual: literatură vs paraliteratură, Forme și structuri (nu doar) paraliterare. Interferențe, suprapuneri și contaminări, Tipuri de discurs paraliterar. Relevanța policierului, Romanul popular – un gen paraliterar permisiv și tolerant. Zorii romanului polițist, Romanul polițist - interferențe tematice și procedurale cu alte tipuri de discurs paraliterar. Similitudini și disocieri posibile, Redimensionarea policierului în contemporaneitate, Spre o poetică a romanului polițist. De la o subspecie a romanului popular la un tip de discurs autonom* - propun o serie de clarificări și delimitări terminologice cu directă aplicabilitate la demersul nostru de cercetare. Am avut în vedere, aşadar, dinamica termenului de paraliteratură și avatarurile sale, diversitatea discursurilor de tip paraliterar și, în acest context, relevanța *policierului*. Interferențele, împrumuturile și suprapunerile care există la nivel naratologic și ficțional, tematic și în ceea ce privește unele elemente de poetică, dintre policier și alte forme paraliterare se adaugă, aici, în scopul de a descrie adecvat și de a clarifica suplimentar specificul acestui tip de discurs.

În egală măsură, am adus în discuție felul în care alte arte contribuie substanțial la înnoirea formulei policierului, dată fiind adaptabilitatea și deschiderea sa către piața vie a ideilor și a formelor artistice active. În această privință, trebuie spus că romanul polițist, se recondiționează și se reinventează mereu. Transpunerea în arta cinematografică, antrenând un ansamblu de co-autori *ad-hoc* - producători, regizori, scenariști, actori, muzicieni, cascadori, figuranți, oferă exemple semnificative în acest sens.

Nu în ultimul rând, am evidențiat o serie de elemente de poetică a romanului polițist, urmărind traseul parcurs de policier de la stadiul de *subspecie a romanului popular la un tip de discurs autonom*. Am evidențiat modul în care policierul întrerupe șablonul scrierii romanului clasic prin firescul relatării și prin spectaculozitatea acțiunii, la care se adaugă personajele, tipuri de oameni obișnuiți, aparținând unei realități ușor de recunoscut.

Capitolul 2 – *Receptarea romanului polițist în discursul critic românesc*, este gândit ca o sinteză cu privire la istoricul receptării romanului polițist în spațiul românesc de cultură, care să însoțească analiza corpusului, ca o etapă preliminară, complementară și explicativă în raport cu contextul specific în care policierul românesc s-a dezvoltat. În general, în istoriile literare *găzduirea* și comentarea *policierului* sunt deficitare ca atenție acordată subiectului sau neutre, în cel mai bun caz și lacunare, expediate rapid, în dicționare. Mihai Iovănel consideră că de abia în anii '80, literatura polițistă „suportă o reabilitare în interiorul literaturii și metaliteraturii *mainstream*”¹. În ceea ce privește studiile de specialitate publicate în volume, pot fi amintite unele titluri importante, nu multe ca număr: Horia Matei, cu studiul *Romanul polițist: Cine ești dumneata, domnule Holmes?*, în volumul *Literatura și fascinația aventurii*², Paul Ștefănescu, cu *Afaceri criminale celebre*³, Victor Udrinschi, cu *Vedetele romanului polițist*⁴, Daniela Zeca –

¹ Iovănel, Mihai, *Istoria literaturii române contemporane 1990 – 2020*, Editura Polirom, București, 2021, p. 479.

² Matei, Horia, *Literatura și fascinația aventurii*, Editura Albatros, București, 1986.

³ Ștefănescu, Paul, *Afaceri criminale celebre*, Editura ALL, București, 1995.

⁴ Udrinschi, Victor, *Vedetele romanului polițist*, Editura Actis, București, 1996.

*Melonul domnului comisar*⁵, Mircea Mihăieș, cu *Metafizica detectivului Marlowe*⁶, Mihai Iovănel cu volumul *Roman polițist*⁷. Referitor la studiile apărute în periodice, deși relevante și importante pentru impunerea, cu autoritatea discursului critic asumat, a policierului, în atenția cititorilor avizați, faptul că au fost publicate în reviste dintre cele mai diverse le reduce semnificativ impactul în timp.

Capitolul 3, intitulat *Romanul polițist în diacronie – maeștri ai genului, modele de scriitură, detectivi celebri*, a fost dedicat antecedentelor romanului polițist, autorilor și cărților lor reprezentative pentru istoria genului, precum și detectivilor celebri, personaje în umbra cărora ajung, uneori, autorii. S-au regăsit aici *Auguste Dupin*, eroul lui Edgar Allan Poe, eroul-prototip al detectivului, primul *produs* literar autentic al literaturii policier, a cărui faimă este descoperită mult mai târziu decât după apariția lui în nuvelele lui Poe, *Moș Tabaret* și inspectorul *Lecocq*, protagoniștii lui Emile Gaboriau, detectivul american *Nick Carter*, marele *Sherlock Holmes* al lui Arthur Conan Doyle, aventurierul enigmatic *Arsène Lupin*, abatele *Brown*, clericul detectiv al lui G. Chesterton, celebrul *Hercule Poirot*, pensionarul genial și *Miss Jane Marple* ai Agathe Christie, comisarul *cumsecade - Maigret* al lui Simenon, *Ned Beaumont*, al lui Dashiell Hammett, din romanul *Cheia de sticlă* și *Philip Marlowe*, din romanul *Somnul de veci*, al lui Raymond Chandler.

Capitolul 4, intitulat *Romanul polițist românesc*, a corespuns în plan național celui de-al treilea. Aici am scris despre felul cum s-a constituit romanul polițist românesc având ca punct de plecare un reper hibridpropune un scurt istoric al policierului românesc, debutul său, sub semnul romanului popular, și etapele/ modalitățile/formele de autonomizare care culminează cu o serie deromane ale literaturii polițiste românești aparținând unor scriitori contemporani (Rodica Ojog-Brașoveanu, George Arion, Theodor Constantin, Haralamb Zincă, Petre Sălcudeanu, Horia Tecuceanu, Nicolae Mărgescu). Grație acestor autori români, romanul polițist autohton se ridică la nivelul policierului de top și, mai mult, diversifică tematic și procedural scriitura narativă. Demonstrația noastră a vizat tocmai aceste elemente ce particularizează și evidențiază romanul

⁵ Zeca, Daniela, *Melonul domnului comisar*, Editura Cartea Vechea, București, 2005.

⁶ Mihăieș, Mircea, *Metafizica detectivului Marlowe*, Editura Polirom, Iași, 2008.

⁷ Iovănel, Mihai, *Roman polițist*, Editura Tact, Cluj-Napoca, 2015, Colecția *Colecția de stradă*, 2015.

polițist românesc drept un reper obligatoriu al genului, capabil să construiască ficțiuni dintre cele mai elaborate, personaje complicate și surprinzătoare, de natură a impune o regândire a judecăților de valoare critice și chiar a granițelor literaturii instituționalizate prin cooptarea acelor texte care, prin valoarea lor estetică indubitabilă, recomandă polițierul românesc drept Literatură.

În capitolul final al lucrării, intitulat *Un autor atipic de romane polițiste – Teodor Parapiru*, am abordat opera unui autor neglijat de critica literară, Teodor Parapiru, un scriitor gălățean care aduce în scena *policierului* un personaj de mare originalitate, pe psihologul *Marsias Delușor*. Deși a fost semnalat încă de la apariția primei cărți (*Medalionul*, 1979) drept un scriitor singular care depășește tiparele și convențiile narrative ale *policierului* (Laurențiu Ulici, în *Lecția de logică* din „România literară”⁸, Gabriel Mardare, în cronica la romanele „*Medalionul*” și „*Suspiciune*”, publicată în revista „*Cronica*” în 1979⁹), scriitorul nu își ocupă, încă, locul meritat printre autorii români de romane polițiste. Și aceasta deși protagonistul romanelor lui Teodor Parapiru se deosebește de toate personajele care acoperă rolul detectivului și funcțiile acestuia, prin condiția sa – este *orb*! – și prin modul de investigație care îl apropie de celebritățile *policierului* universal (Auguste Dupin, Sherlock Holmes, Hercule Poirot, Maigret și alții).

Ceea ce putea constitui un reper al valorii acestei serii de romane polițiste, prin originalitatea concepției și a formei de prezentare, prin ancheta desfășurată în teritoriul nisipurilor mișcătoare ale psihologiei umane, rămâne încă, din păcate, (cu câteva excepții notabile) -, în afara atenției criticii literare. *Detectivul orb* Marsias Delușor este un personaj cu totul surprinzător prin ceea ce întreprinde. El interpretează indiciile infracțiunilor într-un mod particular, dată fiind unicitatea sa, intuind, analizând, coroborând detalii și construind un eșafodaj deductiv impecabil, care îi uluiește pe cei din jur, ilustrând o inegalabilă logică a fanteziei și o fantezie a logicii aparte.

După foarte mulți locotenenți, căpitani, maiori viteji și infailibili, apare în prim-plan un *detectiv orb* care acționează cu totul altfel decât adepții acțiunii viguroase, cu mușchii în alertă continuă. Obiectivele sale sunt mai puțin obișnuite decât identificarea unor persoane suspecte de crimă sau de planuri diabolice de parvenire. În *Medalionul*, detectivul orb cercetează o întâmplare derulată cu mult timp în urmă și, secundat de un om al legii (judecătorul Virgu Apostol), descoperă

⁸ Ulici, Laurențiu, *Lecția de logică*, „România literară”, nr. 36, 6 septembrie 1979.

⁹ Mardare, Gabriel, *Portretul prozatorului în tinerețe*, în „Cronica”, 30 aprilie 1986.

condițiile unei crime care se voia perfectă. Psihologul demontează în plan ipotetic vinovăția salvamontistului Anton Zetnic, fostul prieten al victimei (Marcu Silvan), fapt care, în sine, este un verdict pentru cel ce săvârșise gestul criminal. Absolvirea de vină a criminalului, din partea judecătorului Apostol, echivalează, într-o logică simbolică aparte, condamnarea involuntară a criminalului care se face, astfel, vinovat de a nu fi comis crima perfectă, așa cum dorea. Lipsit de rațiunea și de motivația crimei perfecte, Anton Zetnic se sinucide, încercând să-și ia o revanșă utopică prin mascarea gestului suicidar într-un accident montan.

În *Suspiciune*, miza este evitarea unei crime. Cuplul principal, format din doi muzeografi, Albert și Vera, care urmau să se căsătorească, ascunde, însă, duble intenții criminale, fiecare având ca scop eliminarea fizică a celuilalt. Cauza – amândoi potențialii criminali sunt bântuiți de ideea obsesivă că celălalt era vinovat de moartea lui Octavian Bantu, soțul Verei. Treptat, Marsias descoperă resorturile erorilor care reasezaseră lucrurile pe un făgaș eronat, și îi determină pe cei doi să renunțe la planurile lor, făcându-i să înțeleagă adevăratele circumstanțe ale morții lui Octavian, de care niciunul nu era vinovat. Dialogul scriitor, stimulat de personajul copil Rock, și ingeniozitatea în investigație a lui Delușor sunt de acum mărci înregistrate ale scrisului lui Teodor Parapiru, pe care le exemplificăm aici, anticipând asupra analizei propriu-zise a romanelor, tocmai pentru ineditul acestora.

În *Mistificare*, Marsias este singurul martor *uitat* de anchetatorii unei crime, pe motiv că era orb și nu putea depune mărturii utile în derularea unei acțiuni oficiale de investigație. Cu aceeași răbdare, perseverență și capacitate logică de a interpreta datele disponibile, psihologul, ajutat de simpaticul Rock, pe post de Watson sau Hastings, demonstrează că *văzătorii* fuseseră victimele unei *mistificări* (simularea unei răni sângerânde pe obraz, care îl incrimina definitiv pe Paul Mihale), iar *nevăzătorii* (psihologul și puștiul șahist ochelarist, Bazileu) înregistrează indiciile criminale prin *auz*. Astfel, ziaristul Paul Mihale, considerat vinovat fără drept de apel, conform dovezilor aparente, este exonerat de culpa de a-și fi ucis fosta prietenă și misterul este rezolvat.

Capitolul al cincilea a fost completat de o Anexă care conține un interviu acordat de către scriitorul Teodor Parapiru, ale cărui idei principale scot în evidență elementele de concepție și strategiile de situare în ficțiune a *detectivului orb*, Marsias Delușor.

Perspectiva pe care am propus-o, prin întreg demersul nostru de cercetare, are în vedere o serie de elemente cu caracter inovativ relevante în ele însele și care pot sta la baza unor viitoare

studii aplicate genurilor (para)literare, negocierilor constante care se fac, la nivelul dinamicii formelor literare, între literatura instituționalizată ca atare și formele *periferice* ale acesteia, prinse într-o mișcare centripetă în raport cu scrierile de prim-plan ale unei epoci, precum și genului policier în sine. Un tip de discurs care, în opinia noastră, ilustrează, prin adaptabilitate, ingeniozitate narativă și capacitatea de a își reconfigura mereu strategiile de construcție a ficțiunii detectiviste, posibilitățile de reînnoire ale literaturii înseși.

Bibliografie

I. Corpus de texte

Arion, George, *Atac în bibliotecă*, Editura Crime Scene Publishing, București, 2008

Biblia, Vechiul și Noul Testament, Editura Societatea Biblică Interconfesională Din România, 1994

Cain, James, *Poștașul sună întotdeauna de două ori*, Editura Art/Paladin, colecția Paladin CRIME Masters, București, 2021, traducerea în limba română Gabriel Tudorie

Chandler, Raymond, *Somnul de veci*, Editura pentru Literatură Universală, București, 1969

Chirovici, Eugen Ovidiu, *Cartea oglinzilor*, Editura Rao, colectia Biblioteca Rao, 2017

Christie, Agatha, *Autobiografia*, Editura Rao, București, 2012

Christie, Agatha, *Cortina sau ultimul și cel mai de seamă caz al lui Hercule Poirot*, Editura Univers, 1983, București

Christie, Agatha, *Misterioasa afacere de la Styles*, Editura RAO, București, 2011

Christie, Agatha, *Misterul din Caraibe*, Editura RAO International Publishing Company, București, 2007

Conan Doyle, Arthur, *Câinele din Baskerville*, Editura RAO, București, 2017

Conan Doyle, Arthur, *Un studiu în roșu*, Editura MondoRo, București, 2011

Constantin, Theodor, *La miezul nopții va cădea o stea*, Editura Albatros, București, 1989, Constanța, 1991

Eftimiu, Victor, *Kimionoul înstelat*, Editura Crime Scene Publishing, București, 2012

Gaboriau, Émile, *Afacerea Lerouge*, Editura Junimea, Iași, 1980

Gaboriau, Émile, *Domnul Lecoq*, Editura Univers, București, 1986

Hammett, Dashiell, *Cheia de sticlă*, Editura pentru Literatură Universală, București, 1969

Hammett, Dashiell, *Șoimul maltez*, Editura Minerva, București, 1970

Leroux, Gaston, *Misterul Camerei Galbene*, Editura Crime Scene Press, București, 2017

Mărgeanu, Nicolae, *Cercul magic*, Editura Tineretului, colecția Aventura, București, 1965

Mărgeanu, Nicolae, *Lebedele negre*, Editura Militară, București, 1988

Mărgeanu, Nicolae, *Romanul care ucide*, Editura Militară, București, 1991

Ojog-Brașoveanu, Rodica, *320 de pisici negre*, Editura Dacia, Cluj, 1979

Ojog-Brașoveanu, Rodica, *Bună seara, Melania!*, Editura Dacia, 1975

Ojog-Brașoveanu, Rodica, *Cianură pentru un surâs*, Editura Dacia, Cluj Napoca, 1975

Ojog-Brașoveanu, Rodica, *Noapți albe pentru Minerva*, Editura Militară, București, 1982

Ojog-Brașoveanu, Rodica, *O toaletă a la Liz Taylor*, Editura Militară, București, 1992

Parapiru, Teodor, *Acvariul cu pești exotici*, Editura Junimea, Iași, 1987

Parapiru, Teodor, *Adaptarea idolilor*, Editura Senior, Călărași, 2005

Parapiru, Teodor, *Armele luminii*, Editura Senior, Călărași, 2004

Parapiru, Teodor, *Călători cu fețe umane*, Editura Senior, Călărași, 2006

Parapiru, Teodor, *Chintă royală*, Editura Alma, Galați, 1994

Parapiru, Teodor, *Detectivul orb - Mistificare* (al treilea roman al seriei Marsias Delușor), *Martorul și ispita* (roman polițist), Editura Senior, Călărași, 2006

Parapiru, Teodor, *Dictum*, Editura Senior, Călărași, 2024

Parapiru, Teodor, *Dicționar Enciclopedic De Expresii Celebre*, Editura Senior, Călărași, 2019

Parapiru, Teodor, *Domnul Darwin de Veneția*, Editura Axis libri, Galați, 2011

Parapiru, Teodor, *Error*, Editura Senior, Călărași, 2018

Parapiru, Teodor, *Iudex*, Editura Senior, Călărași, 2017

Parapiru, Teodor, *Grancariciu, satul global*, Editura Senior, Călărași, 2008

Parapiru, Teodor, *Medalionul*, Editura Crime Scene, București, 2012

Parapiru, Teodor, *Mieii tunși zero*, Editura Senior, Călărași, 2007

Parapiru, Teodor, *Operație pe geniu deschis*, Editura Dominus, Galați, 1999

Parapiru, Teodor, *Oraliciu STA®TUL GLOBAL MIȘTO*, Editura Senior, Călărași, 2014

Parapiru, Teodor, *Papuciada S.A. roman s.r.l.*, Editura Alma, Galați, 1999

Parapiru, Teodor, *Suspiciune*, Editura Albatros, colecția *Aventura*, București, 1984

Parapiru, Teodor, *Testis*, Editura Senior, Călărași, 2016

Poe, Edgar Allan, *Cărbușul de aur și alte povestiri*, Editura Polirom, Iași, 2011

Poe, Edgar Allan, *Scrieri alese*, două volume, colecția *Clasicii literaturii universale*, Editura pentru Literatură Universală, București, 1963

Rebreanu, Liviu, *Amândoi*, Editura Socec & Co., București, 1940

Sadoveanu, Mihail, *Baltagul*, Editura Cartea Românească, București, 1937

Sălcudeanu, Petre, *Bunicul și doi delincvenți minori | Un bunic și o biată aventură* (în același volum), Editura Publisol, București, 2021

Sălcudeanu, Petre, *Bunicul și păcatele lumii*, Editura Publisol, București, 2021

Sălcudeanu, Petre, *Bunicul și porunca să nu ucizi*, Editura Publisol, București, 2021

Sălcudeanu, Petre, *Un biet bunic și o biată cinste*, Editura Publisol, București, 2021

Sălcudeanu, Petre, *Un biet bunic și o biată crimă*, Editura Publisol, București, 2021

Simenon, Georges, *Maigret și hoțul leneș*, Editura Univers, București, 1970

Sue, Eugène, *Misterele Parisului*, Editura pentru Literatură, colecția *Biblioteca pentru toți*, București, 1968

Tecuceanu, Horia, *Căpitanul Apostolescu anchetează*, Editura Publisol, București, 2021

Tecuceanu, Horia, *Căpitanul Apostolescu intervine*, Editura Dacia, Cluj, 1971

Tecuceanu, Horia, *Surprizele căpitanului Apostolescu*, Editura Dacia, colecția *Scorpionul*, Cluj-Napoca, 1975

Vidocq, *Les memoires de Vidocq*, Editura Prodifu, Paris, Franța, 1979

Zincă, Haralamb, *Anotimpurile morții*, Editura Militară, București, 1980

Zincă, Haralamb, *Sfârșitul spionului fantomă*, Editura Publisol, București, 2021

Zincă, Haralamb, *Marea confruntare*, Editura Militară, București, 1987

Zincă, Haralamb, *Moartea vine pe bandă de magnetofon*, Editura Militară, București, 1966

II. Dicționare și istorii literare

Albérès, René Marill, *Istoria romanului modern*, Editura pentru Literatură Universală, București, 1968

Călinescu, G., *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Editura Minerva, București, 1985

Grimal, Pierre, *Dicționar de mitologie greacă și romană*, Editura Saeculum I. O., București, 2003

Iovănel, Mihai, *Istoria literaturii române contemporane, 1990-2020*, Editura Polirom, Iași, 2021

Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, *Dicționarul cronologic al romanului românesc, de la origini până la 1989*, Cluj-Napoca, Editura Academiei Române, 2004

Simion, Eugen (coord.), *Dicționarul general al literaturii române*, vol A-B, București, Editura Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1997

Popa, Marian, *Istoria literaturii române de azi pe mâine*, Editura Semne, București, 2009, vol. I

Popa, Marian, *Istoria literaturii române de azi pe mâine*, Editura Semne, București, 2009, vol. II
Univers Enciclopedic, 2004

Simion, Eugen (coord.), *Dicționarul general al literaturii române*, vol C-D, București, Editura Univers Enciclopedic, 2004

Simion, Eugen (coord.), *Dicționarul general al literaturii române*, vol E-K, București, Editura Univers Enciclopedic, 2005

Simion, Eugen (coord.), *Dicționarul general al literaturii române*, vol L-O, București, Editura Univers Enciclopedic, 2006

Simion, Eugen (coord.), *Dicționarul general al literaturii române*, vol P-R, București, Editura Univers Enciclopedic, 2007

Simion, Eugen (coord.), *Dicționarul general al literaturii române*, vol S-T, București, Editura Univers Enciclopedic, 2008

Simion, Eugen (coord.), *Dicționarul general al literaturii române*, vol Ț-Z, București, Editura Univers Enciclopedic, 2009

Zaciu, Mircea, Papahagi, Marian, Sasu, Aurel (coordonatori), *Dicționarul scriitorilor români, vol. I. A-C*, București, Editura Fundației Culturale Române, 1995

Zaciu, Mircea, Papahagi, Marian, Sasu, Aurel (coordonatori), *Dicționarul scriitorilor români (D-L)*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1998

Zaciu, Mircea, Papahagi, Marian, SASU, Aurel (coordonatori), *Dicționarul scriitorilor români*, vol. III. M-Q, București, Editura Albatros, 2001

Zaciu, Mircea, Papahagi, Marian, SASU, Aurel (coordonatori), *Dicționarul scriitorilor români*, vol. IV. R-Z, București, Editura Albatros, 2002

III. Bibliografie generală

Cornea, Paul, *Regula jocului*, Editura Eminescu, București, 1980

Couégnas, Daniel, *Introduction à la paralittérature*, collection Poétique, janvier 1992, Editura Seuil

Eco, Umberto, *Limitele interpretării*, Editura Polirom, Iași, 2016

Eco, Umberto, *Supraomul de masă*, Editura Pontica, Constanța, 2003

Eliade, Mircea, *Romanul polițist în Oceanografie*, Editura Humanitas, 1991

Iosifescu, Silvian, *Literatura de frontieră*, Editura enciclopedică română, București, 1991

Manolescu, Florin, *Literatura S.F.*, Editura Univers, București, 1980

Petrescu, Camil, *Teze și antiteze*, Editura Minerva, 1971, colecția *Biblioteca pentru toți*

Popa, Mircea, *Tectonica genurilor literare*. Editura Cartea Românească, 1980

Secară, A.G., *Scriitori gălățeni pe înțelesul tuturor*, Editura Axis Libri, Galați, 2009

Vlad, Ion, *Orizonturile lecturii*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2007

IV. Bibliografie critică aplicată

IV.1. Studii critice în volume

- Cazimir, Ștefan, *Pionierii romanului românesc, Ioan M. Bujoreanu, Mistere din București*, Editura pentru Literatură, București, 1962, p. 260
- Drăgan, Ioana, *Romanul popular în România. Literar și paraliterar*, Editura Casa cărții de știință, Cluj-Napoca, 2001
- Marino, Adrian, *Biografia ideii de literatură*, volumul al cincilea, Secolul 20, partea III, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1998
- Todorov, Tzvetan *Introducere în literatura fantastică*, Editura Univers, București, 1973
- Iamandi, Petru, *The Golden Age of Detective Fiction*, în Translation Studies, An 5, vol. 13, 2012
- Iovănel, Mihai, *Roman polițist*, Editura Tact, Cluj-Napoca, 2015, Colecția *Colecția de stradă*, 2015
- Lovin, Artemisa, *Sherlock Holmes in search of his creator*, Editura Olimpias, 2017
- Matei, Horia, *Literatura și fascinația aventurii*, Editura Albatros, București, 1986
- Mihăieș, Mircea, *Metafizica detectivului Marlowe*, Editura Polirom, Iași, 2008
- Ojog-Pascu, Mădălina, *A fost Agatha Christie a României. Rodica Ojog-Brașoveanu*, editura Kullusys, București, 2003
- Ștefănescu, Paul, *Afaceri criminale celebre*, Editura ALL, București, 1995
- Udrinschi, Victor, *Vedetele romanului polițist*, Editura Actis, București, 1996
- Zeca, Daniela, *Melonul domnului comisar*, Editura Cartea Vechea, București, 2005

IV.2. Studii critice în periodice

Arion, George, *Detectivul orb – cronică literară*, în revista „Flacăra” „Jurnalul de duminică”, 23 februarie -1 martie 2012

Brecht, Bertolt, *Experiența intelectuală a catastrofei*, în „Secolul XX”, nr. 7/1968

Čapek, Karel, *Holmesiana*, în „Secolul XX”, nr. 7/1968

Chesterton, G.K., *Despre nuvela detectivă*, în „Secolul XX”, nr. 7/1968

Condeescu, Alexandru, *Povestire și flori de stil*, rubrica *Cartea de debut*, „Luceafărul”, anul XXV, nr. 49 (1.074), 4 decembrie, 1982

Crohmălniceanu, Ovid S., *Nu Poe este adevăratul strămoș al romanului polițist, ci Dostoievski...*, în „Secolul XX: Revistă de literatură universală”, Nr. 7, 1968

Crohmălniceanu, Ovid S., *Atac în bibliotecă*, în „România literară”, nr. 3, 9 august 1984

Dinescu, Viorel, *Ochiu-nchis afară*, „Contemporanul”, nr. 12, (657), decembrie, 2006

Freeman, Austin, R. *Arta romanului polițist* (I, II) / În românește de Petru Iamandi, în „Dominus”. An. 7, nr. 73, feb. 2006, An. 7, nr. 74, mar. 2006

Iamandi, Petru, *The Golden Age of Detective Fiction*, în „Translation Studies”. An. 5, vol. 13, 2012

Iovănel, Mihai, GRANITE MOBILE | Instrumentări ale paraliteraturii în literatura română modernă (1878–2018), MOBILE FRONTIERS | Instrumentations of Paraliterature in Modern Romanian Literature (1878-2018) [trad. aut. GRANITE MOBILE | Instrumentări ale paraliteraturii în literatura română modernă (1878–2018)], „Transylvanian Review”, vol XXVIII, Supplement No. 1, 2019, în VOLUMUL DE STUDII “The Conservation and Capitalization of Romania Literary Heritage Using Intelligent Digital Solutions for Knowledge Extraction and Systematisation”, volum coordonat de Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu” al Academiei Române, în colaborare cu Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare în Informatică – ICI București, Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu și Universitatea Politehnică din București, publicat în cadrul proiectului INTELLIT, 9 aprilie 2019

Ivlampie, Ivan, *Detectivul orb – cronică literară*, în cotidianul „Viața liberă”, 11 aprilie 2006

Manea, Nicolae, *Detectivul orb*, în revista „Convorbiri literare”, nr. 12, decembrie 1979

Mardare, Gabriel, *Teodor Parapiru MEDALIONUL*, în „Cronica”, nr. 43/26 octombrie 1979

Mardare, Gabriel, *Portretul prozatorului în tinerețe*, în „Cronica”, 30 aprilie 1986

Ulici, Laurențiu, *Lecția de logică*, „România literară”, nr. 36, 6 septembrie 1979

V. Resurse web

Angenot, Marc, Qu'est-ce que la paralittérature? (trad. aut. *Ce este paraliteratura?*), vol. 7, *La paralittérature*, numéro 1, avril 1974, *Études littéraires*, 7(1), 9–22, disponibil la adresa <https://doi.org/10.7202/500305ar>

Arion, George, *Cît de mare este literatura mică? Atac în bibliotecă*, publicat în Dilema Veche, nr. 336 din 22-28 iulie 2010 disponibil la adresa <https://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/atac-in-biblioteca-609174.html>

Chirovici, Eugen Ovidiu: „Mi s-a spus mereu, de când am publicat prima carte, în 1991, că romanele mele sunt foarte cinematice” disponibil la adresa <https://revistacultura.ro/eugen-ovidiu-chirovici-mi-s-a-spus-mereu-de-cand-am-publicat-prima-carte-in-1991-ca-romanele-mele-sunt-foarte-cinematice/>

Dubois, Jacques, Simenon et la deviance, *Littérature*, n°1, 1971. *Litterature* Février 1971, https://www.persee.fr/doc/litt_0047-4800_1971_num_1_1_2499

Knox, Ronald, *Ronald Knox: „Cele 10 porunci ale romanului polițist”*, disponibil la adresa <https://www.writingclasses.com/toolbox/tips-masters/ronald-knox-10-commandments-of-detective-fiction>

Lapeyre-Desmaison, Chantal, *Rhétorique, fiction et paralittérature (à propos d'Anne Rice)*, disponibil la adresa <https://books.openedition.org/pub/2612>

Iovănel, Mihai, *Paraliteratura* – în Dicționarul general al Literaturii Române, Academia Română (autor), Simion, Eugen (coordonator), ediția a II-a, septembrie 2021, București, Editura Fundația Națională pentru Știință și Artă; disponibil online la adresa [https://intellit.ro/dictionaries/publication/description?category=general-](https://intellit.ro/dictionaries/publication/description?category=general-concepts&number=64&name=Paraliteratur%C4%83)

[concepts&number=64&name=Paraliteratur%C4%83](https://intellit.ro/dictionaries/publication/description?category=general-concepts&number=64&name=Paraliteratur%C4%83)

Huybrechts, Florence (Université libre de Bruxelles) disponibil la adresa <https://ressources-socius.info/index.php/lexique/21-lexique/51-paralitterature-s>

Lupu, Gabriela, O radiografie a popoarelor pornind de la romanele lor polițiste, disponibil la adresa <https://romanalibera.ro/special/o-radiografie-a-popoarelor-pornind-de-la-romanele-lor-politiste-239657/>

Pavel, Corina, In vizita la marea maestra a romanului politist - Rodica Ojog-Brasoveanu: „*Ma trezesc dimineata fericita numai pentru faptul ca exist*”, Formula AS, nr. 369/ 1999, disponibil la adresa <http://arhiva.formula-as.ro/1999/369/lumea-romaneasca-24/in-vizita-la-marea-maestra-a-romanului-politist-rodica-ojog-brasoveanu-675>

S.S. Van Dine's Twenty Rules for Writing Detective Stories, by S.S. Van Dine, September 1928 edition of The American Magazine, disponibil la adresa <https://www.speedcitysistersincrime.org/ss-van-dine---twenty-rules-for-writing-detective-stories.html>

<https://www.agathachristie.com/>

VI. Teze de doctorat consultate

Stoica (Modorcea), Ana Maria, *Contribuții la o poetică a genului polițist – un gen literar neglijat*, Universitate „1 Decembrie 1918”, Alba-Iulia, 2019, Școala Doctorală de Filologie

Teacă, Alina (drd), *Studiu asupra romanului polițist românesc*, Universitatea „Titu Maiorescu”, București, 2021, Școală Doctorală Drept, în revista *Universul juridic*, nr. 8, august 2021

Tican (c. Ursu), M. Manuela-Gabriela, *Romanul polițist în literatura română din secolul al XIX-lea și până în perioada interbelică*, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2024, Școala Doctorală de studii filologice